

läsare kommer att hitta sitt favoritställe – kanske Ehrströms uppenbara problem att reda ut sina tankar kring det rätta förhållandet mellan könen eller hans föresats att i framtiden skaffa sig ett hus med balkong. Någon kan säkert hitta material till en not i sin forskning, men det vackraste med Ehrströms reseskildring är kanske ändå att det så tydligt framgår att han älskar sommaren och är lycklig i naturen.

Elisabeth Mansén, Stockholm

I sulky och sadel. Trav- och galoppensportens 1900-talshistoria. Mats Greiff & Susanna Hedenborg (red.). Carlsson Bokförlag, Stockholm 2007. 223 s., ill. ISBN 978-91-7331-068-0.

Glädjande nog finns det fler och fler samhälls- och kulturvetare som ägnar sitt intresse åt djur och deras plats i samhället. I Sverige har vi i år berikats med två vetenskapliga böcker kring hästar som deltar i kapplöpningssporter, dels genom etnologen Sara Berglunds avhandling *Vägen till vinnarcirkeln. Travhästen och dess människor mellan sport och spel* och nu senast antologin *I sulky och sadel. Trav- och galoppensportens 1900-talshistoria*. I denna redogör bl.a. historiker och etnologer för travsportens framväxt i Norden under förra seklet med en enorm detaljrikedom. Ibland blir detaljerna till och med för bra och det blir nästan svårt att ta till sig alla fakta och uppgifter som levereras.

En viktig berättelse i boken är om travet någonsin haft en nyttoaspekt i att förbättra stammen av svenska transport- och arbetshästar, eller om spelaspekterna redan från början tog överhanden. Kanske har dessa hästar alltid primärt haft sin funktion och sitt berättigande inom spel- och konsumtionsfären. Frågan om kapplöpningshästar utsätts för djurplågeri har följt verksamheten redan från början, hand i hand med den moraliska debatten i det förkastliga med spel. De historiska redogörelserna blir intressanta även för dagens åskådare. Vari ligger det stora svenska intresset för travet? I att tjäna snabba pengar eller i ett genuint hästintresse hos en nation med en stark förankring i jordbruket? Travsportens autonomi och handlingsutrymme i relation till staten och spelets organisation utreds i ett eget kapitel.

Boken har en tydlig fokus på de människor som finns kring hästarna, och inte kring spelets aktörer. Susanna Hedenborg, en av bokens redaktörer, visar i sina kapitel dels hur hästskötarnas villkor förändrats under 1900-ta-

let, dels hur hästsporten från att ha utgått från en mycket starkt manlig miljö, nu har släppts in många kvinnor och håller på att bli en mer jämlik sport. Jag undrar dock om det inte fortfarande finns en mycket stark genushierarki inom hästsporten? Det verkar främst vara (unga) kvinnor som är hästskötare och står för den nära relationen och omsorgen om hästen, medan männen tränar och tävlar med hästarna – och också är de som får stå i rampljuset tillsammans med de segrande hästarna och deras ägare.

Hästmänniskornas klass- och genusrelationer utreds mycket utförligt, men var finns hästarna? Sociala konstruktioner inom sporten analyseras, men viktiga begrepp som t.ex. uppdelningen av varm- och kallblod dekonstrueras inte. Är dessa biologiska signifikanta kategoriseringar eller bara sociala konstruktioner av hästarnas påstådda karaktärsdrag? Varmbloden ses som överklassens ädla, temperamentsfulla hästar och kallbloden som de tröga och lata arbetarnas motsvarighet. Jag tycker det är viktigt att införa någon slags zoonologi där även djuren ingår som aktörer.

Det är intressanta och korrekta redogörelser boken levererar, men tyvärr gör ambitionen att hålla en god vetenskaplig nivå att den blir lite tråkig och svåråtkomlig för gemene man. Kanske saknar jag lite kring själva dramatiken och spänningen man upplever vid själva loppet när hästarna rusar iväg med all sin kraft och skönhet. Därtill kommer upphetsningen kring spelet och chansen att vinna storkovan. Men det är förmodligen svårt att skriva en bok som kan jämföras med den upplevelsen.

Pernilla Ouis, Malmö

Torvald Johansson: *På gångstigar och allfarvägar över Orust.* Eget förlag, Uddevalla 2007. 240 s., ill.

Torvald Johansson har under sitt aktiva yrkesliv livnärat sig på jordbruk på släktgården i Röra socken på Orust i Bohuslän. Som pensionär har han ägnat sig åt en omfattande hembygdsforskning som resulterat i flera böcker som till större delen har utgivits av Bohusläns museum i Uddevalla. Alla publikationerna är rikt illustrerade med fotografier som författaren har samlat in hos privata ägare.

Först utkom *Carl Ossian. Bondson, emigrant och orustbonde* (1999). Boken ger en ingående levnadsskildring av Johanssons far Carl Ossian (1884–1972), dennes ungdomstid i Röra och senare liv som emigrant i Ame-

rika 1903–21. Han återvände till fädernebygden på Orust och gifte sig 1922. Framställningen i boken bygger både på ett efterlämnat källmaterial med brev och foton från Amerikatiden och på muntlig berättartradition.

Sedan kom *Torp, folk och gårdar på Orust i svunnen tid* (2001). Här får läsaren följa många människor som levt under enkla och torftiga förhållanden och vars historia genom Johanssons skildringar lyfts fram i dagen för eftervärlden.

Boken *Sanning och s ägen från Orust* kom därefter (2004). Här finns ytterligare berättelser om livet på landsbygden. En hel del folklöre speglar föreställningsvärlden.

Johanssons senaste bok, *På gångstigar och allfarvägar över Orust*, kom 2007. Här får kommunikationerna i äldre tid en utförlig skildring. Bilens intåg på landsbygden under tidigt 1900-tal beskrivs med hjälp av tidningsartiklar, foton och muntlig tradition; olyckor och sjukdomar som förekommit i bondesamhället uppmärksammas.

Läsaren möter levande människor i både vardag och helg genom foton, brevsamlingar, bondedagböcker, kommunala och kyrkliga protokoll liksom muntliga berättelser. Den muntliga traditionen som samlats in om olika människor och deras levnad är omfattande. Författaren har även gått igenom och utnyttjat artiklar om bygdens liv som varit publicerade i tidningen Bohusläningen under en lång följd av år på 1900-talet.

2007 fick Johansson mottaga pris från Kungl. Gustav Adolfs Akademien. Motiveringen l öd: ”För hans breda dokumentation och skildring av folkkultur och folktradition i en lantlig kustbygd i västra Sverige.”

Anders Gustavsson, Oslo

Lena Palmqvist & Peter Sjömar: *August Holmbergs byggnadslära*. Nordiska museets förlag, Stockholm 2006. 236 s., ill. English summary. ISBN 91-7108-505-x.

Källorna till äldre tiders bebyggelse sträcker sig ofta inte längre än till bebyggelsen själv. Vill man veta något om hur hus byggdes och gavs form är man i allmänhet

hänvisad till bevarade hus. Byggnadsbeskrivningar från tiden före industrisamhället brukar avse överklassens bebyggelse.

Till Nordiska museets fasta meddelare h ö rde under 1920- och 30-talen byggmästaren August Holmberg (1860–1949) från Blekinge. Han började som timmerkarl och började lära känna byggeriet från sin far som han följde från unga år till olika husbyggen. Han levererade in över 140 uppteckningar till museet. I dessa ingick också skisser över konstruktioner och tillvägagångssätt.

Holmbergs beskrivningar avsåg det som ibland kallas folkligt eller traditionellt byggnadsskick, främst från Blekinge. Under Lena Palmqvists och Peter Sjömars redaktion har Holmbergs texter och bilder samlats till ett slags *Byggnadslära* som ingående beskriver byggnadstekniker, men också de olika byggnadsyrkena, redskapen, husens formgivning, verkets avverkning och beredning. Holmbergs fokus låg främst på det timrade huset, men även skiftesverk beskrivs liksom olika takkonstruktioner och diverse byggnadstyper som ladugårdar, logar, brunnar, torkhus, bodar och kojor.

Förutom redaktörernas inledning bygger boken på texter av Holmberg. En del ritningar är hans egna, andra är nutida, inte sällan med Peter Sjömar som upphovsman. Boken har dessutom ett rikligt fotografiskt material, framförallt hämtat från Nordiska museets samlingar och med motiv från Halland, Skåne, Småland och Blekinge.

Man behöver inte vara timmernörd för att uppskatta den här boken. Holmberg ger läsaren en hel del annat också på köpet. Inte minst husens användning och beskrivningarna av olika arbetsmoment öppnar sig ut mot det samhälle som omgav bebyggelsen. Han förefaller även ha varit en god skribent med sinne för språkets lokala former. I någon mån kan man vara litet orolig för hur hårt de redaktionella åtgärderna har gått åt sådana egenheter.

I sin helhet är Holmbergs byggnadslära god läsning som pendlar mellan dubbarnas, dymlingarnas och draglössens detaljrikedom och de människor som byggde men också bebodde husen.

Lars-Eric Jönsson, Lund